

Hippocentaurus an in rerum natura aliquando extiterit, aut existere possit, ad interpretationem textus in § *At si quis, Inst. de inutilib. stipulat.*

CAPUT II.

AD. disquirendum de natura, & existentia hippocentaurorum invitatur Justinianus in princip. *Inst. de inutilib. stipulat.* ubi inquit: *At si quis rem, quæ in rerum natura non est, aut esse non potest, dari stipulatus fuerit, veluti Stichum, qui mortuus sit, quem vivere credebat, aut hippocentaurum, qui esse non possit, inutilis erit stipulatio.* Ex quo textu duo deducuntur, & quod stipulatio hippocentauri non subsistit, quod antea Celsus tradiderat in l. *Si ita stipulatus* 95. ff. de verb. oblig. & quod hippocentaurus existere naturaliter non potest. Verum adnotare oportet cum Pichard. in eod. princip. ac Arnold. Vin. *ibid.* num. 3. nihil interesse ad consentientiam obligationis, quod hippocentaurus in rebus humanis reperitur; nam etsi extiterit, inutilis foret stipulatio, cum ille in commercio non sit, de cuius existentia dubitatur; quis enim unquam audivit, hippocentaurum venditum, aut quam æstimationem promissor pro eo, quem dare non valet, exsolvit? Quæ autem extra commercium sunt, inutiliter stipulatione continentur, §. *Idem juris, Inst. de inutilib. stipul.* l. 20. tit. 11. part. 5. & illud dicitur in commercio esse, quod frequenter apud homines alienari solet, d. l. 20. ibi: *Qualquiera cosa que sea en poder de los omes, e acostumbrada de enagenarse entre ellos, puede ser prometida.* Unde qui hippocentaurum promittit, nihil agit, sive ille in rerum natura sit, sive non, cum quoad vinculum obligationis idem sit stipulari rem, quæ neque est, nec esse possit, ac quod extra commercium existit, ut observat Vin. in d. §. *Idem juris, in princ.* Imò si quis stipuletur centum si intra annum hippocentaurum promissor non præstet, statim ad quantitatem agere poterit non minus quam si dictum fuerit: *Si caelam digito non tetigero*, argumento leg. *In illa stipulatione* 8. ff. de verb. oblig. §. *Si impossibilis, Inst. de inutilib. stipulat.* Aliud juris erit si quis hippocentaurum promittat, & ni dederit, decem præstare, quia pœnam non poterit creditor exigere. Cujac. in d. l. *Si ita stipulatus.*

Ut autem innotescat, quid sit hippocentaurus, quem in rerum natura existere posse inficiatur Imperator, sciendum est quod in Thessalia fuerunt homines Lapithæ nuncupati, qui primi usum equitandi invenerunt: isti postea Centauri nuncupati ceperunt ab arcendis, & stimulantibus rauris, qui Thessaliam sub Ixione rege truculenter devastabant, de quo D. Covar. inferius, sub *vers. Hæc Hieronymus*, Salian. *Annal.* tom. 2. anno mundi 2821. n. 9. Arnold. Vin. in princip. num. 3. *Inst. de inutilib. stipulat.* Calepin. *verb. Hippocentauri*, Virgil. *Georgic.* lib. 3. sic canit: *Frena Pelethronii Lapithæ, gyroque dedere Impositi dorso, atque equitem docuere sub armis Insultare solo, & gressus glomerare superbos.* Hoc cum alii homines prospicerent, quod ipsi penitus erat ignotum, falsò existimaverunt, equitem & equum unum corpus esse ex humanis, & equinis membris compactum, quod per commixtionem centaurorum cum equibus natura edidisset;

& hoc quasi animal ab utraque specie distinctum, & utriusque particeps, hippocentaurum appellaverunt; hippos enim Græcè equum significat. Ita Greg. Lop. in l. 21. gloss. 1. tit. 11. p. 5. Natalis Comes in *Mytholog.* lib. 6. cap. 16. Arnold. Vin. ubi proxime, Biscola lib. 12. *horar. succisivar.* cap. 4. Calepin. *sup. Hædod. in Scut. Hercul.* Orph. in *Argonaut.* Lucret. lib. 4. cap. 5. & plures qui recensentur in *Theat. Deor.* p. 1. lib. 4. cap. 11. de centaur. Idem erroris contigit Indis Occidentibus, cum primò Hispanos equitantes aspexerunt, unde stupefacti animo defecere. Vin. *ibidem*, *Theat. Deor.* ubi proxime: sicque vulgò jactatur, & videre licet apud Anton. de Herrera, Garcilassum Ingam, & alios de America debellatione tractantes.

Aliter D. Covar. infra, *vers. Ex his*, verbum Hippocentaurum usurpari restatur: sed Justinianus necessariò accipiendus est de commentitio animali, ut nuper narrabatur, alioquin falsò inficiaretur, hippocentaurus in rerum natura esse posse, cum in confesso sit apud omnes, quod Lapithæ, seu Centauri in Thessalia extiterunt, qui equestri strenuitate taurorum insolitam ditatem extinxerunt, sicut mox tradidimus.

At licet quod de obscena centaurorum libidine vulgò jactatur, ad fabulam omninò referri debeat, adhuc expedita non est Imperatoris sententia, quatenus asserit, hippocentaurum naturaliter existere non posse, cujus autoritate ducti idem sustinent Glossa 1. in l. *Si ita stipulatus* 97. ff. de verb. oblig. Greg. Lop. & Arnold. Vin. ubi proxime, Salian. *sup. tom. 1. anno mundi 2881. n. 9. Onæ de contract.* tom. 1. tract. 2. disp. 5. num. 232. & alii, quos dat Carranza de *part. cap. 17. ex num. 71.* ubi latè disputat. Cujus quæstionis decisio petenda est à Philosophis de generatione differentibus, qui inter se dissident: etenim dubium est an ex brutali conjunctione hominis, vel mulieris cum irrationali generatio valeat procedere, de quo Carranz. num. 91. *vers. Quinta istarum*, & novissimè, ac pro dignitate Paul. Zachias *question. medicolegal.* tom. 1. lib. 7. tit. 1. quest. 4. per tot. & tom. 2. lib. 10. conf. 21. Negativam opinionem amplexi sunt præter Galenum & alios, quos D. Covar. laudat in *presenti*, Averroës, & nonnulli apud Zach. d. q. 4. n. 7. in fin. illisque accedit ipse num. 30. (etsi aliud sentire videatur d. conf. 21. num. 2.) Sandoval. *Histor. Ethiop.* part. 1. lib. 3. cap. 2. n. 1. Mart. Delrio *disquisit. magicar.* lib. 2. quest. 4. Ratio potissima, quæ Galenus, & sequaces nituntur, est quod licet ex commixtione brutorum diversæ speciei animal utriusque generantis formam referens sæpissimè procreetur, quod diversam speciem constituit, Pat. Ioan. Euseb. in *sua curiosa Philos.* lib. 3. cap. 26. Pat. Sandoval. d. lib. 3. cap. 1. num. 4. Salian. num. 6. qui plura hujusmodi animalia recensent, Zach. d. q. 4. à princip. tamen propter præcellentiam humanæ naturæ semen hominis cum belluino misceri ad generationem naturaliter nequit, deficiente paritate, & proportionem inter utramque speciem, quæ opus est, ut coitus fecundus evadat, quod pluribus illustrat Zach. d. quest. 4. à num. 8. juxta quam opinionem (quæ Stoicorum fuit, ut ex Senec. *epist.* 58. observat Vin. *sup.*) verum est quod dicitur de impossibili existentia hippocentaurorum in *dict. princip. Inst. de inutilib. stipulat.* Adde Salian. tom. 3. *ann.* 2881. n. 26. ubi de Scylla.

5 Contra

Contrarium verò, nempe posse ex eo nefario concubitu animal, sive rationale, sive irrationale illud sit, edi, placuit Glossa in l. *Quæret* 135. ff. de verb. sign. Pat. Euseb. exemplis pluribus allatis d. lib. 3. cap. 15. Pat. Cabal. *resolut. crimin. casu* 139. num. 3. Baubin. de *hermaphrodit.* lib. 1. cap. 10. Carranz. d. cap. 17. n. 91. *vers. Quinta istarum*, apud quem plures, & alii apud Zach. d. q. 4. num. 23. qui hujus sententiæ fundamenta recensent, eamque sustinet d. conf. 21. num. 2. etsi n. 3. difficillimum fore fateatur, quod hujusmodi generatio subsequatur: est tamen communis admodum ista posterior opinio, cui historicarum fides maximè adstipulatur.

Illud animadvertendum est cum Carranza *sup. num. 77.* quod etsi ex conjunctione carnali hominis & belluæ unus, vel alius hippocentaurus nasci posset, impossibile tamen est, ut genus eorum existat se invicem naturaliter commiscendum, sicut de ipsis commentitiè vulgò jactabatur: quod certum videtur, quia monstra hæc rarò generantur, Zach. d. conf. 21. num. 3. unde mirum esset, ut pluralitas, sexusque diversitas reperiretur. Deinde citò perire solent, Zach. d. q. 4. num. 19. Carranz. num. 33. & 72. ubi plures, & sic pervenire nequeunt ad ætatem, quæ ad generandum desideratur. Tandem monstra sunt infœcunda. Sandoval. ex Aristotele d. lib. 3. cap. 2. num. 1.

Nec prætermittere libet, quod adnotat Zach. *dict. quest.* 4. in fine, ubi ait posse torqueri reum si animal monstruosum nascatur, quod indicet hominis, vel mulieris cum brutis coitum. Sed id durum videtur, nisi aliunde urserint indicia, quibus monstri nativitas jungatur; nam cum plures sint causæ aliæ, quibus monstra edi possint, & soleant, ut voluntas Divina, imaginatio parentum, humorum corruptio, &c. quas congerunt idem Zach. d. conf. 21. num. 1. *vers. Sed data*, Pat. Euseb. *sup. lib. 3. cap. 3. cum seqq.* Sandoval. lib. 1. cap. 2. à num. 5. latè Carranz. *dict. cap. 17. n. 15.* & 91. idem in re dubia delictum præsumi non debet, maximè ita execrabile, cum alia capi potest conjectura, l. *Merito* 51. ff. pro soc. Lotter. de re beneficiar. lib. 3. quest. 19. n. 50. & dixi supra, lib. 2. cap. 17. n. 45. *vers. Quoniam.* Cui sententiæ congruit quod de cadavere intercepti fertur, quia experimento non semel captum est, ut emittat ex vulneribus sanguinem, contremiscens coram homicida, de quo Pat. Euseb. in *occulis Philosoph.* lib. 1. cap. 46. cum seqq. idque causæ naturali tribuit cap. 51. Nihilominus quia indicium incertum est, & non semper sanguinis emissio à causâ naturali provenit, ut probat idem Euseb. lib. 3. cap. 13. n. 15. quem cum aliis sequitur Farinac. in *praxi crim. quest.* 52. n. 156. ea propter quanvis mulier enixa sit monstrum cum forma alicujus bruti, non ideo torturæ subjicienda est, nisi etiam aliis præsumptionibus oneretur. Idemque erit si qua vacca, aut ovis ferum homini similem ediderit, non enim pastor torqueri poterit, si aliàs de eo crimine suspectus non reperitur, super quo ad inquirendum patebit aditus.

Verf. Sed hoc esse contra fidem historie.

Adde Diodor. Sicul. lib. 1. cap. 2. *Ælian. histor. animal.* lib. 12. cap. 2. Pat. Euseb. in *curiosa Philos.* lib. 4. cap. 10. & 11. Sandoval. d. lib. 3. cap. 2. num. 7. qui duo ultimi hippocentaurum ex Li-

costene in hunc modum Hispanè describunt: Superior corporis pars formam humanam referebat, sed ubi homini sunt brachia, parva instar bufonis habebat, triplexque armentum, & caninas auriculas: ex ilibus duo brachia cum suis digitis pendebant, quoad alia membra similis erat equo: pluresque reperiti idem Licostenes apud eosdem restatur, qui hippocentauri miranda velocitate sunt præditi: si quid brachiis comprehendunt, sic violenter stringunt, ut rumpatur: carniæ elephantina vescuntur, homines amicitia profsequuntur, cum quibus simpathiam habere noscuntur. Sic Pat. Euseb. d. cap. 11. à quo Pat. Sandoval transcripsit.

Ibi: *Meminit & Phlegon.*

Phlegon Trallianus, author Græcus, Imperatoris Adriani mancipium, à quo libertatem obtinuit, memoriæ tradidit, quod apud Saunam urbem Arabiæ in monte quodam, ubi virus nocentissimum abundat, inventus est hippocentaurus à Rege missus est in Ægyptum, ut inde ad Cæsarem deferretur; sed ibi interiit, Præfectus verò ipsum melle delinitum Romam ad sportari curavit. Vbi primùm in palatio Cæsareo hippocentaurus populo patuit prospiciendus, facies illi erat similis humanæ, sed ferocior: manus, ac digiti pilosi, habebat latera continua ventri, anterioribusque pedibus: ungues solidos adinstar equi, crines flavos, atque promissos cum proportione inæquales. Sed unguenta, quibus fuerat delinitus, ne corrumpetur, pellem denigrarant. Magnitudo corporis tanta non erat, quanta depingi solet; nec tamen exigua. Caro ipsi ad cibum præbebatur. Sed & alios hippocentaurus in eadem civitate versari fama prodebat. Ita ex Græco Hispanum in idioma vertit Pat. Euseb. d. lib. 4. cap. 10. *vers. Ciudad de Arabia.*

Ibi: *Deus Hieronymus in vita D. Pauli.*

Ejusdem testimonii mentio est apud Pat. Euseb. *sup. cap. 9.* & 15. Sandoval. d. lib. 3. cap. 23. num. 1. & 8. Carranz. n. 75. Vide infra, num. 14. & Card. Baron. *ibidem* laudatum in fine.

Verf. Hæc Hieronymus.

De Satyris vide Pat. Euseb. cap. 8. & 9. Sandoval. d. num. 1. Carranz. n. 76. Calepin. *verb. Satyri*, qui satyros aliquando in rebus humanis fuisse profitentur, & Carranza eos simias existimat, de quibus & aliis monstris videndus Pat. Euseb. *dict. lib. 4. per tot.* Pat. Sandoval. *sup. lib. 3. cap. 2. cum seqq.* Carranz. d. cap. 17.

Ibi: *Sed & hæc, & quæ Pausanias.*

D. Covar. sentit, quod aliquando in rerum natura hippocentaurus, aut satyros extitisse falsò narratur, idque figmento tribuit, cui consentiunt laudati supra, num. 4. Verum cum tot, gravissimisque Historiographi de existentia hippocentaurorum, ac satyrorum testentur, quorum fidem plurimi neoterici sectantur, videtur dicendum, quod si hippocentaurus accipiamus pro illis, qui ex centauris, & equibus nati feruntur, verum est ipsos nunquam fuisse, nec existere potuisse, secundum tradita supra, num. 4. & 5. id enim merum figmentum

figmentum est, ut diximus *num. 3.* Quod si hippocentaurus intelligamus speciem quandam animalium ex humanis, & equinis membris constantium, quæ natura absque hominis turpitudine eddidit, fatendum est ipsos extitisse, ut historiæ memoriæ tradidere, quemadmodum Tritones in inari, atque Nereides, necnon Syrenes, quas aves esse docet Pat. Euseb. ex illis *d. lib. 4. cap. 6.* quæ partim humana forma decorantur, nec eum hominibus potuerunt carnale commercium habere, de quibus Plin. *lib. 7. capite 5.* Pat. Euseb. *suprà, cap. 5. & 6.* Calepin. *in suis locis*, Carranz. cum aliis *num. 81.* Huic distinctioni assentiuntur aperte Vvesembec. *in princip. Inst. de inutilib. stipulat.* & Minsynger. *ibidem, n. 8.* qui propter historiarum fidem hippocentaurus extitisse concedunt, sed Justinianum, dum eorum existentiam impossibilem sentit, non de illis, sed de imaginariis & fabulosis esse loquutum asseverant, & sic conciliari possunt adductæ à D. Covar. sententiæ, quæ aliàs inter se dimicare videbantur.

Ibi: *Illud sanè observandum erit.*

Vide *sup. n. 2.* ac Calepin. *verb. Centauri*, & quæ latius tradit Salvianus *d. n. 2.* laudatus. Sed idem *anno 550. num. 14. tom. 1.* usum equitandi antè à Lamecho inventum ait: tamen nil vetat, ejusdem rei plures dici inventores pro diversitate locorum & temporis. Salian. *n. 18.*

Verf. *Ex his dicti Hippocentauri.*

- 12 Altera hujus verbi etymologia traditur *suprà, num. 2.* Nomina Hippocentaurorum, seu Centaurorum, qui in coercendis, ac extirpandis tauris eminere, recenset Calepin. *ubi proximè.*

Ibi: *Nam & illic Pindarus.*

- 13 Commentitia Centaurorum origo traditur à Calepin. *verb. Centauri*, in hunc modum: Ixion Thessaliæ Rex mente Deorum adhibitus Junonis egregiæ venustati succubuit, quam ad deturpandum conjugalem florum allicere non formidavit: ipsa verò Iovem vesani conatus conscium reddidit, qui nubem uxoris suæ formam referentem Ixioni supposuit, cum qua hi illius libidinem explevit, ex quo complexu Centaurorum genus fingitur processisse. Hinc Ixion ad inferos à Iove dejectus volubili rota perpetuò volutatur. Ejus figmenti occasio fuit quod Centauri à pago Nepehele, id est nube, profecti sunt, ut observat Salian. *tom. 2. Annal. anno mundi 2821. num. 9. & 11.* & alii *in Theat. Deor. ubi sup. de quo Virgil. Æneid. lib. 7.*

Cen duo nubigenæ cum vertice montis ab alto. Descendunt Centauri.

Ibi: *Centaurum verò commixtione.*

De his *suprà, num. 2.*

Verf. *Ceterum quod Divus Hieronymus.*

- 14 Satyrum, qui humana voce in eremo alloquutus est Divum Antonium dæmonem fuisse creditur, qui mortalium ludificator à D. Augustino nuncupatur. Ita sentiunt Pat. Euseb. *in curiosa Philos. lib. 4. cap. 15.* Pat. Sandov. *hisor. Æthiop.*

part. 1. lib. 3. cap. 2. n. 2. Carranz. *de part. cap. 17. num. 71. verf. At certe, & num. 55.* Imò solent spiritus immundi, formâ humanâ usurpatâ, incubi, & succubi hominibus, ac sceminis perniciosè, ac derestabiliter illudere ad turpitudinem, unde monstra non semel concepta, editaque narrantur. Consule Euseb. *ubi nuper*, Sandov. *cap. 3. à n. 8.* Tornicell. *Annal. Eccles. anno 987. n. 9. & 10.* ubi resolvit, dæmonem posse, assumpto corpore, cum homine vel scemina coire, sed non generare. Verùm & sub forma humana, simul & piscis, dæmon à Philisthæis colebatur; nam Dagon idolum superiore sui parte hominem, inferiore piscem referebat, ut cum communi tradit Salian. *tom. 3. anno 2940. num. 19.* Adde Card. Baron. *Annal. Ecclesiastic. tom. 3. anno 353.* ubi agens de Satyris, qui D. Antonio per desertum apparere, pluribus probat hippocentaurus & faunos reperiri posse.

SUMMARIUM.

- 1 De institutione & officio Præfecti vigilum.
- 2 Præfectus vigilum qualis fuerit Magistratus.
- 3 Verbum Hama, apud Consulatum in l. 3. §. Sciendum, ff. de offic. Præfect. vigil. quid significet.
- 4 Verbum Dolabrum, in eodem textu quomodo accipiendum.
- 5 Quid sibi velit Consulatus ibidem, dum ait, Præfectum calceatum circumire debere.
- 6 Traditur expositio D. Covar.
- 7 Eadem impugnatur.
- 8 Interpretatio ipsius textus proponitur.
- 9 Calceatus pro armato nonnumquam accipitur.
- 10 Arma quondam ex corio fiebant.
- 11 Samiare idem est quod acuire.

De intellectu legis 3. §. Sciendum, ff. de offic. Præfect. vigil.

CAPUT III.

Cum sub Augusto incendiorum frequentia Urbis nimium vexaretur, ita ut una die plura contingerent, l. 2. ff. de offic. Præfect. vigil. ille anno ab Urbe condita 758. novum Magistratum instituit, Præfectum nempe vigilum ex ordine Equestri, ut præfesset Tribunis septem, totidemque cohortibus, quarum singulæ binas regiones Urbis noctu circumirent (etenim ipse Augustus anno Urbis 746. eam in quatuordecim partes digesserat. Salian. *Annal. Ecclesiast. tom. 6. anno mundi 4047. num. 3. in fin.*) ut incendiis, ac maleficiis, quæ per noctem patrari solent, obviam iretur. Hæc planè constant ex l. 1. 2. & 3. ff. de offic. Præfect. Vigil. ubi DD. & observantur à Salian. *sup. anno mundi 4059. num. 2.* Sueton. *in August. cap. 30.* Cujac. *in paratit. ad eum tit.* Adrian. Turneb. *adversarior. lib. 19. cap. 23.* And. Domin. Flocc. *de potestat. Roman. lib. 2. cap. 25.* Pet. Greg. *Synag. lib. 47. cap. 35. num. 11.* Lex. Calvin. *verb. Vigiles.* Pompon. Lat. *de Magistrat. Roman. lib. 1. cap. 10.* Volaterran. *cod. tract. verf. Præfectus vigilum*, Hottoman. *tom. 1. lib. 1. tit. 15. de offic. Præf. vigil.* Rosin. *de antiquitat. Roman. lib. 7. cap. 34. verf. Præfectus vigilum*, ubi ex Dione *lib. 55.* sic inquit: *Cum eo tempore multa in urbe essent vastata, libertinos septem locis ad curanda*

curanda instituit, equitem eis præfesset, quos etsi haud diu id officium gerere pati staturat, tamen re ipsa exportus utilissimum, ac maximè necessarium esse, eorum munus perdurare jussit: *sumque nostra ætate etiam nocturni hi custodes, non ex libertinis tantum, sed ex aliis militibus: murosque in urbe tenent, & mercedem publicè accipiunt.* Verùm idem Imperator antea anno Urbis 746. custodibus curam extingendorum incendiorum mandaverat. Salian. *anno mundi 4047. n. 3.*

- 2 Præfectus vigilum erit ex Magistratibus urbanis minoribus ordinariis, Rosin. *diçt. lib. 7. cap. 2. verf. Magistratus minores*; non ex curulibus, Rævard. *variar. lib. 1. cap. 8.* quales fuere Ædiles curules, Prætores, Cenfores, ac Consules. Rosin. *lib. 1. cap. 19.* Quæ illius fuerit jurisdictio, ac munus, traditur *in l. 3. ff. eod. Pet. Greg. sup.* Hanc dignitatem, quæ subrogata est loco Triumvirorum nocturnorum, magnam & secundam à Præfecto Urbis appellat Jan Gulielm. *de Magistr. pop. Rom. cap. 16.* Vide Hottomanum *ubi nuper.*

Ibi: *Quid sint hama.*

- 3 Cavetur *in d. l. 3. §. Sciendum*, quod Præfectus cum hamis ac dolabris pergat oberraturus. Hama ex Plinio & aliis est instrumentum ad ignem compescendum; licet ejus sit formæ non exprimat. Calepin. & Nebriffens. *verb. Hama*: sed Calepinus addit, hamam fore vas rotundum ad hauriendam aquam ad ignem restinguendum; quod fusè probat Turneb. *sup. lib. 2. cap. 29. & lib. 19. cap. 23.* ex Columella *de cultur. hortor. lib. 17. de cucurbita*, ibi: *Aur habilem lynchis hamulam.* Plin. *lib. 10. epistol. ibi: Et alioqui nullus unquam in publico spò, nulla hama Juven. Satyr. 14.* ibi: *Dispositis prædives hamis.* Lexic. Calv. *verb. Hama.*

- 4 Dolabra multifariam accipitur, ut videre est apud Calepin. & apud Rosin. *lib. 3. cap. 32. in fin. verb. Dolabra*: sed à Paulo *in d. §. Sciendum*, usurparur pro instrumento ad sternendum murum, seu parietem, quod valde necessarium est ad incendia compescenda; plerumque enim oportet ut ædificia flammis proxima demoliantur, ut ignis ad alia progredi impediatur. Turneb. *diçt. cap. 23.* Lexic. Calv. *verb. Dolabrum.*

Ibi: *Calceatum Præfectum vigilum.*

- 5 Præterea *in d. §. Sciendum*, statuitur ut Præfectus tota nocte calceatus oberraret: quod præter ejus textus Interpretes ex ipso adnotarunt Cujac. *observat. lib. 3. cap. 30.* Rævard. *ubi sup.* Olan. *Paralipom. lib. 2. cap. 11. n. 16.* Rosin. *d. verf. Præfectus vigilum*: at non omnibus studio fuit indagare quid sibi Consulatus voluerit, dum ait debere Præfectum circumire calceatum; nam si id ad calceos communes referatur, quibus Romani uti solebant, ut existimat Rævard. *sup.* ineptum ac deridendum præceptum videtur: quis enim ita vesanus esset, ut calceamenta, quibus diu induebatur, domi suæ relinqueret; nivem, glaciem, & aquam noctu calcaturus? Unde absque causa, ni fallor, insudavit Rævardus, dum de calceis Romanorum disserens, perones Præfecto vigilum convenisse resolvit. De calceamentorum differentia latè D. Isidor. *Etymolog. lib. 20. cap. 33.* Rosin. *lib. 5. cap. 36.*

- 6 Hinc D. Covar. existimat, Paulum non de D. de Faria Nova Addit. ad Covar.

communibus, sed de militaribus calceis fuisse loquutum, qui uncinati vocabantur ab unciis ferreis, sive clavis, quibus obarmabantur. Rosin. *ubi proximè.* Cui suffragatur, quia vigilantes, vel urbis custodes, militum numero adscribebantur, siquidem erant per cohortes distributi, suos Tribunos habebant, publicumque stipendium merebantur, ut traditum est *suprà, n. 1.* ideoque Præfecto vigilum ut militanti militaria calceamenta ad circummeundum in usu esse debebant, ut D. Covar. contendit.

Sed adhuc istis animus non sedatur; cur enim Consuldo de munimine pedum cura fuit, corporis immemori? Præterea militares calcei non erant apti ad ambulandum per calles, maximè si gelu cooperirentur; nam in planicie potius ad lapsum, quam ad commoditatem, aut defensionem deservirent; sicut ex locis à D. Covar. adductis appareret.

Quapropter aliam fuisse Consulti mentem suspicamur, nempe quod Præfectus armis indutus oberraret, quod ejus muneri admodum necessarium erat ob nocturna pericula, quæ circummeuntibus noctu Magistratibus imminet; sæpe enim malefactores plures gregatim pergunt cum armis ad facinora, nec verentur civitatis custodes, sed tenebrarum caligine freti non formidant cum illis congressi, ac pro viribus dimicare: sic ubique receptum est, ut qui noctu circuire civitatem tenentur, cum armis incedant. Cui intellectui adstipulatur Glossa marginalis *in d. l. 3. §. Sciendum, verb. Hamis*, quæ armis pro hamis legit.

Nec omnino est insolitum, ut verbum Calceatus pro armato usurperetur, ut ex Plaut. *in capt. scen. 2. act. 1.* observat præter D. Covar. *hic*, Calepin. *verb. Calcio*, ubi calciatis dentibus ad convivium venire, idem est, quod armatis fortibusque dentibus ad comedendum accedere. Idem D. Covar. in calce hujus capituli calceatos pedes pro armatis accipit. Nostro quoque Hispana Idiomate viam lapidibus stratam, & munitam, *calcada* vocitamus.

His adjici potest, quod Consulatus per synecdochen pro toto, id est corpore, partem, hoc est pedes usurpavit, & dum armatos pedes fore jubet, totum obarmatum Præfectum incedere debere significat. Cui suffragatur itidem, quod olim apud Romanos ex corio arma fiebant, unde lorica à loris dicta est, ex quibus tunc texebatur, sicut nunc ex ferreis hamis. Varr. *lib. 4. de ling. Latin. ibi: Lorica, quod è loris de corio crudo pectoralia faciunt.* Postea succederunt Galli è ferro sub hæ vocabulum ex annulis ferream tunica. Ex quo id ipsum adnotant Calepin. *verb. Lorica*, Valcarcer *in epitom. Jur. Canonic. part. 2. fol. 112. in fin.* Sic asseri poterit, quod Consulatus voluit significare, Præfectum thoracibus, seu loricis ex corio indutum oberraturum, ne nimium nocte hæc, illucque discurrere: ad quod verbo Calceatum, usus est, quia arma gestare oportebat ex eadem materia, scilicet corio, ex qua calcei conficiuntur. Secundum quæ mens Pauli ea videtur esse, ut Præfectus vigilum fortissimos ex corio thoraces ad circummeundum noctu indueret, quales hodie in usu habentur, tum apud milites, tum apud paganos; aut ex loris contextos ad instar loricarum, prout quondam fieri prædiximus cum Varrone.